

İlahiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı

VI. Koordinasyon Toplantısı

Dr. Burhan BALTACI*

Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
03-05 Temmuz 2009, Erzurum

§§§

İlahiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı VI. Koordinasyon Toplantısı Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin ev sahipliğinde 03–05 Temmuz 2009 tarihlerinde Erzurum'da yapılmış, program aşağıdaki şekilde gerçekleştirilmiştir.

PROGRAM

Birinci Gün–3 Temmuz 2009 Cuma

Açılış Oturumu (14.00–15.00, Atatürk Üniversitesi Oditoryumu Mavi Salon)

Saygı Duruşu ve İstiklal Marşı ile başlayan oturum Atatürk ÜİF.'den Yrd. Doç Dr. Ali Yılmaz'ın Kur'an-ı Kerim tilaveti ile açıldı.

Protokol Konuşmaları

Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ (Atatürk ÜİF. Tefsir Anabilim Dalı Başkanı)

Prof. Dr. Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU (Atatürk ÜİF. Dekanı)

Prof. Dr. Sebahattin TÜZEMEN (Atatürk Ü. Rektör Vekili)

* Çukurova Üni. İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı Arş.Gör., baltaciburhan@hotmail.com

Panel (15.00–16.30, Atatürk Üniversitesi Oditoryumu Mavi Salon)

Panel Atatürk ÜİF. Dekanı Prof. Dr. Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU tarafından yönetildi. İlk panelist “*Kur’an-ı Kerim Işığında İnsânî ve Sosyal Gelişim*” başlıklı bildirisini ile Fırat ÜİF.’den Dr. Hüseyin Emin SERT idi. Bildiri insanî gelişim, ailevî gelişim, kurumsal gelişim (iş dünyası), toplumsal gelişim ve küresel gelişim olmak üzere beş ana bölümden oluşmuştur. Bilimin hayata taşınmasının hedeflendiği bildiride “İnsan Kitabı, Kâinat Kitabı ve Kutsal Kitabın birbiriyle çelişmediği” önermesine vurgu yapıldı.

İkinci olarak OMÜİF.’den Prof. Dr. İshak Yazıcı “*Hidayet Rehberi Kur’an’ın Yorum İlkeleri ve Güncel Bazı Araştırmalarda Öne Sürülen Aykırı Yaklaşımlar*” başlıklı bildirisini sundu. Bildiride “Kur’an’ın bir hidayet kitabı” olmasından hareketle onun doğru ve sağlıklı anlaşılması için birtakım ilkelerin var olması gerektiği vurgulandı. Hz. İsa’nın yeryüzüne inip inmemesi veya ölümü örneğindeki tartışmalardan hareketle sunulan tebliğde Kur’an’ın doğru anlaşılması için çeşitli ilkeler vazedilmesi gerektiği üzerinde duruldu. Bunlardan en önemlisinin Kur’an’ın bütünlüğü ilkesi olduğu ifade edildi. “Cennet ve cehennem ahvali ve cehennemdeki azabın mahiyeti” ile ilgili tartışmalar da bildiride örnek olarak sunuldu. Bildiride, dinî hususlardan bir konu hakkında ret veya kabul noktasında bir tercihte kalındığı takdirde kabul yönünde tercihte bulunulması gerektiği tavsiyesinde bulunuldu.

Atatürk ÜİF.’den Prof. Dr. Ali EROĞLU tarafından sunulan “*Kur’an-ı Kerim’deki Tekrarların Anlamı Üzerine*” adlı bildiri ile panel devam etti. Bildiride bir lafzın tekrarının bütün dillerde mevcudiyetinden hareketle Kur’an’da da var olan tekrarların sebepleri ve önemi üzerinde duruldu. Bu açıdan bakıldığında hitabet söz konusu olunca en önemli unsurun tekrar olduğu, tekrarın evrensel bir yasa olduğu ve Kur’an’ın da bu evrensel yasa ile etkili olduğu belirtildi. Konu ile ilgili Kur’an’dan örnekler verilen bildiride bu örnekler üzerinden tekrarın gereği ve önemi açıklandı.

İkinci Gün–4 Temmuz 2009 Cumartesi

Tefsir Anabilim Dalı Konuları Müzakere Oturumları (09.00–13.00, Milli Eğitim Bakanlığı Erzurum Hizmetiçi Eğitim Enstitüsü Tesisleri)

Oturumlar Atatürk ÜİF.'den Prof. Dr. Sadık KILIÇ tarafından yönetildi. **Birinci Tebliğ** Harran ÜİF.'den Prof. Dr. Ahmet BEDİR tarafından “*Bologna Süreci*” başlığı ile sunuldu. Tebliğde Bologna Süreci, tarihçesi ve içerik hakkında teorik bilgiler verildi. Tebliğde Bologna Süreci nedir, üniversitelerden neler ister, Tefsirden neler ister sorularına cevap arandı.

İkinci tebliğ Erciyes ÜİF.'den Prof. Dr. Celal KIRCA tarafından “*Tefsir Dersleri Genel Yeterlilik Ölçütleri*” başlığı ile sunuldu. Kırca'nın sunumunu aşağıdaki şekildedir: “İlahiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı V. Koordinasyon Toplantısında kurulan ve Prof. Dr. C. Kırca, Prof. Dr. K. Atik, Prof. Dr. N. Temel, Prof. Dr. M. Okuyan, Prof. Dr. İ. Şengül, Prof. Dr. M. Aydın, Prof. Dr. H. Yaşar, Prof. Dr. H. Çiçek, Prof. Dr. A. Akpınar, Prof. Dr. M. Soysaldı, Prof. Dr. A. Bedir, Doç. Dr. M. Sülün, Doç. Dr. B. Gökkır, Doç. Dr. Ş. Demir, Yrd. Doç. Dr. N. Gökkır'dan oluşan “Tefsir Dersleri Genel Yeterlilik Ölçütlerini Belirleme Komisyonu” genişletilmiş şekliyle 1–4 Şubat 2009 tarihlerinde İstanbul'da Zübeyde Hanım Öğretmen Evi'nde toplanarak yeterlik kriterlerini ve ders adlarını tespit etmiş; bu komisyonun kendi içerisinde seçtiği ve Prof. Dr. C. Kırca, Prof. Dr. H. Yaşar, Prof. Dr. A. Bedir, Doç. Dr. Ş. Demir, Doç. Dr. M. Sülün, Doç. Dr. B. Gökkır, Yrd. Doç. Dr. N. Gökkır'dan oluşan bir komisyon ise ders içeriklerinin tespitini ve “Bologna Kriterleri”ne uyarlama işlemini 30 Nisan–2 Mayıs 2009 tarihlerinde Kayseri'de yaptığı toplantı ile tamamlamıştır. Yapılan bu çalışmalarda:

1.Tefsir dersleri için öngörülen yeterlik kriterlerinin belirlenmesinde; a.İlahiyat Fakültelerinin görev alanlarının yani misyonunun ne olduğunun, b.Gelecek tasavvuru olarak tanımlayabileceğimiz vizyonunun ne olduğunun veya ne olması gerektiğinin mutlaka göz önünde bulundurulmasına,

2.İlahiyat Fakültelerinin, a.Eğitim ve öğretim planlarında yer alan derslere ait bilgileri öğrencilerine aktarmak, yani bilgi aktarımı yapmak, b.Diyane'te İmam, Vaiz, Müftü, Kuran Kursu Öğreticisi, İmam Hatip Liselerine Meslek Dersleri Öğretmeni, Orta Öğretime ise Din

Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni yetiştirmek, c.İlahiyat Fakülteleri için bilim adamı yetiştirmek, mümkün olduğu ölçüde düşünce ve bilgi üretmek, sanayi ve bilgi toplumunun sorunlarına hayatın içinden yine hayata yönelik cevaplar aramak” şeklinde tanımlanan misyonuna uygun hareket edilmesine,

3.Gelecek tasavvurunu/vizyonunu da göz ardı etmeden mevcut misyona göre İlahiyat Fakültelerinin “Tefsir Dersleri Genel Yeterlik Kriterleri”nin, öncelikli olarak tespit edilmesine, daha sonra da bu genel kriterlere göre derslerin ve ders içeriklerinin belirlenmesine,

4.Tefsir Dersleri Genel Yeterlik Kriterleri belirlenirken, Lisans düzeyinde daha yüzeysel ve daha genel kriterlerin tespit edilmesine, söz konusu kriterlerin, öğrencilere Tefsirle ilgili kavram ve terimleri, Kuran yorumcularını ve yorumlarını tanıma, okuyup anlama ve mukayese edebilme becerisi kazandırmaya yönelik olmasına,

5.Yüksek Lisans seviyesindeki kriterler belirlenirken yüzeysellikten ve genellikten ziyade, derinliği hedefleyen bir bilgi elde etmeye; elde edilen bilgileri tahlil edebilme, mukayese ve eleştiri becerisi kazandırmaya yönelik olmasına,

6.Doktora seviyesindeki kriterler belirlenirken Yüksek Lisans seviyesinin de üstünde ve ileri seviyede Tefsir problemlerine vakıf olmaya, problem çözebilmeye, Kuran’ı doğrudan anlamaya ve bilgi üretebilme becerisini kazandırmaya yönelik olmasına azami ölçüde özen gösterilmiştir.”

Bologna Sürecinde Tefsir dersinde kalite güvencesinin sağlanması için tanımlanmış kalite göstergeleri çerçevesinde Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora Kriterleri aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

A.Lisans Kriterleri

1.Tefsirle ilgili temel kavram ve terimleri net bir şekilde anlamak,

2.Tefsir, Tefsir Usûlü ve Ulûmu'l-Kurân'a ilişkin belli başlı eserler hakkında bibliyografik ve kronolojik bilgiye sahip olmak, genel anlamda içerikleri hakkında bilgi sahibi olmak,

- 3.Kur'ân Tarihi hakkında ana hatlarıyla bilgi sahibi olmak,
- 4.Kur'ân mealleri hakkında bilgi sahibi olmak; lisans dönemi boyunca bütün Kur'ân'ı mealden okumuş olmak,
- 5.Kur'ân'ın ana konularını bilmek,
- 6.Arapça-Türkçe tefsir metinlerini okuyup anlamak,
- 7.Tefsir Tarihini, gelişimini, yapısal özelliklerini, ortaya çıkan tefsir ekollerini bilmek ve yorum farklılıklarının ekolleşmeden kaynaklandığının farkında olmak,
- 8.Kısa sureler, aşırılar ve pratik hayatla ilgili ayetler ezberlenip anlaşılmalı...

B.Yüksek Lisans Kriterleri

- 1.Araştırma tekniklerini öğrenerek alanı ile ilgili araştırmaları içeren bibliyografyaları taramak,
- 2.Tefsirle ilgili problemleri ve konuları sebepleri ile tanımak ve bunların analizini yapabilmek,
- 3.Kur'ân yorumunun tarihi süreç içindeki oluşumunu ve gelişimini bilmek, yapılan yorumları değerlendirmek,
- 4.Tefsir ekollerini; ortaya çıkışları, anlama yöntemleri, yorum farklılıkları ve sebepleri ile bilmek,
- 5.Tefsirle ilgili fikirlerin, düşüncelerin ve verilerin farkında olmak ve bunları değerlendirebilmek,
- 6.Müfessirlerin anlama ve yorumlama yöntemleri hakkında bilgi sahibi olmak,
- 7.Tarihî süreç içinde Kur'ân yorumunun oluşumu ve gelişimini tanıyarak yapılan yorumları değerlendirme becerisi kazanmak,
- 8.Tefsir kaynaklarını tanımak, mukayese edebilmek ve yararlanabilmek,
- 9.Kur'ân kelimeleri ile ilgili temel lügat çalışmalarını kullanma ve kavramsal/semantik analiz becerisini kazanmış olmak,

10. Kur'ân mealini en az bir defa okumuş olmak ve Kur'ân'ın içeriğini tanımak,
11. Tefsir metinlerini mukayeseli olarak okuyup anlamak,
12. Kur'ân temalarını Kitab-ı Mukaddes'ten karşılaştırmalı olarak okuyabilme becerisini kazanmak.

C.Doktora Kriterleri

1. Geçmişten günümüze intikal eden ve günümüzde ortaya çıkan Tefsir problemleri hakkında ileri derecede bilgi sahibi olmak, bu problemlerin analizini ve değerlendirmesini yaparak sahaya katkıda bulunmak,
2. Tefsirdeki yöntem tartışmaları hakkında ileri düzeyde bilgi sahibi olmak,
3. Kur'ân ayetlerini hayatın içinde anlamlandırma becerisi kazanmak,
4. Alandaki konulara sistematik ve interdisipliner bakış açısıyla yaklaşabilmek,
5. Hakemli dergilere makale yazabilmek veya bilimsel toplantılarda tebliğ sunabilmek,
6. Bir Tefsir yöntemini kendi alanına uygulayarak özgün çalışma yapabilmek,
7. Kur'ân'ı anlama ve yorumlama yöntemlerine vakıf olmak ve bunları uygulayabilmek,
8. Temel bir tefsir kitabı okumuş olmak ve bir bilgi objesi olarak Kur'ân'ın kuşatıcılığı hakkında ileri düzeyde bilgi sahibi olmak.

Bu kriterler doğrultusunda dersler ve içerikleri de belirlenmiştir. Tefsir akademisyenlerinin büyük çoğunluğunu bilgisi olması hasebiyle dersler ve içeriklerine bu yazıda yer verilmeyecektir. Toplantıların bu bölümünde her iki sunum da Bologna Sürecini içermesi hasebiyle ortak tartışmaya açılmış ve Tefsir akademisyenleri tarafından değerlendirilmiştir. Katılımcıların tamamına yakını komisyon çalışmalarını olumlu değerlendirmiş ve yapılan çalışmaları faydalı bularak komisyon üyelerine tebrik ve teşekkürlerini sunmuşlardır.

Üçüncü tebliğ Marmara ÜİF.'den Prof. Dr. Nihat TEMEL tarafından "*Kıraat Bilim Dalı Anabilim Dalı Olmalı mı?*" başlığı altında sunuldu. Bu bildiri de MÜİF. olarak Tefsir Anabilim Dalı'nın altında bilim dalı olan kıraatın "Kur'an ve Kıraat İlimleri Anabilim Dalı" adıyla müstakil bir anabilim dalı olması için yapılan başvuru hakkında geniş bilgi sunuldu. Amaç ve gerekçe, dayanaklar ile kapsam hakkında bilgi verildi. İlgili anabilim dalının Kur'an ve Tarih Bilim Dalı, Kıraat Bilim Dalı, Tecvit Bilim Dalı olmak üzere üç bilim dalına ayrılması önerilmektedir. Müzakereye açılan bu tebliğ geniş tartışma alanı buldu. Tefsirin alt bilim dalı olarak Kıraatin kadro ihtiyacının karşılanmadığından hareketle olumlu olacağı ifade edilmekle beraber ciddi eleştiriler de yapıldı. Bunlardan en önemlileri; Kıraatin anabilim dalı olması için yapılacak başvurunun birlikte bir komisyon tarafından yapılması gerektiği, sadece MÜİF. tarafından yapılmasının doğru olmadığı yönündeki eleştirilerdir. Ayrıca eleştiriler, Kıraatin Tefsir'den ayrıldığı zaman akademik çalışma alanının daralacağı ve akademisyenlerin bu alanda tefsirde olduğu gibi geniş bir alanda çalışamayacakları noktasında odaklandı. Tefsirin konuları arasında yer alan Kur'an İlimleri'nin anabilim dalının isminde yer alması ve bu konuların kıraatte işlenecek olmasına da itirazlar yöneltildi. Kur'an İlimleri'nin Tefsir Anabilim Dalı'nın konusu olduğu ısrarla vurgulandı ve bunun Kıraate alınmasının doğuracağı sıkıntılar konu edildi. Bütün bunlara ek olarak Tefsir'in Kıraatten rahatsız olmadığı da belirtilerek, Kıraat akademisyenlerine "Sizlerden ayrılmak istemiyoruz." "Bu ve benzeri toplantılarda sizleri de aramızda göremez isek üzüntü duyarız." şeklinde nükteli mesajlar da verildi.

Aynı gün öğle arasından sonra Erzurum'un tarihi yerlerine düzenlenen gezi ile program devam etti. Bir sonraki gün DSİ Teke Deresi Göleti'nde Atatürk ÜİF. Öğretim elemanları ile beraber düzenlenecek olan piknik yağmurun azizliği sebebiyle kapalı mekânda gerçekleşti ve akademisyenler arasında bilimsel konuların da içinde bulunduğu geniş müzakere ortamı fırsatı bulundu. Ayrıca Atatürk ÜİF. Dekanı Prof. Dr. Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU'nun başkanlığında geniş katımlı bir değerlendirme toplantısının yapılmasına da fırsat doğmuş oldu. Toplantının olumlu yönlerinin öne çıkarıldığı bu müzakerelerde daha farklı olarak neler yapılabileceği üzerinde görüş alışverişinde bulunuldu. 2010 yılındaki Tefsir Anabilim Dalı Koordinasyon Toplantısının Konya'da Selçuk ÜİF.'nin ev sahipliğinde yapılması kararlaştırıldı. Bizler de bu toplantının gerçekleşmesinde katkılarından

dolayı Atatürk ÜİF. Dekanı Prof. Dr. Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU'na, özellikle programın yükünü omuzlayan Atatürk ÜİF. Tefsir Anabilim Dalı Başkanı Hocamız Prof. Dr. Lütfullah CEBECİ'ye; Prof. Dr. Ali Eroğlu, Prof. Dr. Veysel Güllüce, Prof. Dr. Orhan Atalay, Prof. Dr. Şehmus Demir, Doç. Dr. Mehmet Dađ, Yrd. Doç. Dr. Ali Yılmaz'dan oluşan tertip heyetindeki hocalarımıza teşekkürlerimizi arz ediyoruz.